

**НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА БОРБА С
АНТИСЕМИТИЗМА (2023 г. - 2027 г.)**

Съдържание

I.	Въведение	3
	1. Актуално състояние	3
	2. Съвременни предизвикателства и антисемитизъм	4
	3. Национален план за действие за борба с антисемитизма	6
II.	Стратегически и оперативни цели	9
	1. Стратегически цели	9
	2. Оперативни цели	9
III.	Процес на консултации по подготовката	9
IV.	Комуникационен план	10
V.	Наблюдение на изпълнението и отчетност	11
	1. Наблюдение на изпълнението	11
	2. Окончателна оценка на изпълнението	12
VI.	Приложение	13

I. Въведение

Република България е страна по всички основни международни правни инструменти в областта на правата на човека и осигурява пълна защита на правата на човека на своя територия. Това включва осигуряването на възможност на всички български граждани свободно да заявяват своята етническа, религиозна, езикова или друга принадлежност. Защитата на правата и свободите е гарантирана от Конституцията на Република България, националното законодателство и международноправните задължения на страната.

Конституцията на Република България издига правата, достойнството и сигурността на личността в най-висши принципи. По този начин зачитането на равнопоставеността и защитата от дискриминация се гарантират на най-високо законодателно ниво¹. В контекста на защитата от дискриминация, ограничаването и предотвратяване на проявите на расизъм, антисемитизъм, ксенофобия и нетърпимост, основна роля имат Законът за защита от дискриминация, с който се създава независимата Комисия за защита от дискриминация, Законът за вероизповеданията, както и Националният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерския съвет, който подпомага разработването и провеждането на държавната политика по етническите и интеграционни въпроси.

Историческият опит на Република България потвърждава, че духът на толерантност е основа за постигането на благоденствие и сигурност на едно общество. Гражданите на Република България с право могат да се гордеят с достойното и хуманно поведение на своите предци, които съхраняват живота на повече от 48 хиляди български евреи през Втората световна война (1939-1945г.). Отчитайки този исторически факт, от 2003 г. насам, на 10 март Република България отбелязва Деня на спасяването българските евреи и на жертвите на Холокоста и на престъпленията срещу човечеството². По повод отбелязването на 70-годишнината от спасяването на българските евреи през 2013 г., Народното събрание приема нарочна Декларация³, в която отдава „дължимото на приноса на българското общество и държава към съвременната история на човечеството и неговите ценности“, като ведно с това почита паметта на жертвите на Холокоста, „оценявайки обективно историческите събития, довели до депортацията на 11 343 евреи от Северна Гърция и Кралство Югославия“.

1. Актуално състояние

Евреите в България към началото на Втората световна война наброяват над 48 000. Въпреки присъединяването към Тристранния пакт, приетото и прилагано в хода на войната антисемитско законодателство и ограничения спрямо българските евреи, България намира начин да съхрани живота на тези свои съграждани. Тя е единствената страна в континентална Европа в този период, в

¹ Чл. 6, ал. 2 от Конституцията на Република България гласи „Всички граждани са равни пред закона. Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние.“

² Решение № 105 на Министерския съвет от 19 февруари 2003 г. за определяне на Ден на спасяването на българските евреи и на жертвите на Холокоста и на престъпленията срещу човечеството.

³ Пълният текст на декларацията на Четиридесет и първото Народно събрание е наличен на адрес: <https://parliament.bg/bg/declaration/ID/14359>

която еврейската общност нараства чрез естествен прираст. След края на войната, с установяването на комунистическата власт и основаването на Държавата Израел, около 90% от българските евреи напускат България и се установяват в новоосновената еврейска държава. Техните наследници обаче запазват здрава връзка с родината на своите предци и до днес.

Съгласно официалните данни от последното преброяване на населението и жилищния фонд от Националния статистически институт⁴ на Република България, проведено в периода 7 септември-10 октомври 2021 г., като лица, изповядващи юдейско вероизповедание са се самоопределили 1 736⁵. При отчитане на официалната статистика, не следва да се изключва и възможността за наличие на български евреи, които по различни причини не са се самоопределили с юдейско вероизповедание по време на „Преброяване 2021“⁶. Според Организацията на евреите в България „Шалом“ българските евреи наброяват над 4 000 души.

Без оглед на точния брой на българските евреи, следва да се посочи наличието на интегрирана еврейска общност и редица неправителствени организации в Република България, които работят за запазване и изучаване на езика и традициите на евреите, отбелязването на празници и културни прояви, развитие на връзките с Държавата Израел, запазване на културното наследство и др. Националният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционни въпроси, в чиято дейност е включена координацията на действията на държавните органи и неправителствените организации по въпросите, отнасящи се до правата на българските граждани, принадлежащи към различни етноси⁷, работи с всички регистрирани по закона организации. Членове на Националния съвет за сътрудничество са и представители на организации на българските евреи, които винаги присъстват в заповедта за определяне на поименния състав.

В София има държавно училище с преподаване на иврит – 134 СУ „Димчо Дебелянов“⁸. Със Заповед № РД 09-5835/07.12.2017 г.⁹ на министъра на образованието и науката са утвърдени новите учебни програми за изучаване на майчин език, сред които е и иврит.

2. Съвременни предизвикателства и антисемитизъм

Република България разглежда спазването и защитата на правата на човека и основни свободи, вкл. свободата на вяра и религия, както и активното сътрудничество с гражданското общество, като основна гаранция за поддържане на търпимост и уважение между вярващите от различните вероизповедания и между вярващи и невярващи, както и за ограничаване на разпространението на религиозния фундаментализъм и свързаните с това екстремистки действия.

⁴ Инструментариумът (формуляри за преброяване и инструкции), използвани по време на „Преброяване 2021“, е разработен при отчитане на настоящите препоръки на ООН за улесняване на цикъла на преброяване.

⁵ Резултатите за етнокултурните характеристики на населението от „Преброяване 2021 г.“ са налични на адрес: https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=344

⁶ Подразделът „Вероизповедание“ на формулярите за преброяване дава възможност на преброяваното лице само да определи принадлежността си към дадена група, обособена исторически и характеризираща се с извършването на определени религиозни обреди.

⁷ Правилникът за устройството и дейността на НССЕИВ е наличен на адрес: <https://nccedi.government.bg/bg/node/109>

⁸ В начален и прогимназиален етап иврит се изучава в избираеми и факултативни учебни часове, като втори чужд език. В гимназиален етап иврит е втори чужд език.

⁹ Списъкът на утвърдените учебни програми по майчин език е наличен на адрес: <https://web.mon.bg/bg/2221>

За съжаление обаче нито едно общество не е имунизирано срещу нетърпимостта и омразата. Една от най-силните прояви на нетърпимост, която носи по-особен мрачен характер, заради милионите жертви на Холокоста, е антисемитизмът. С отдалечаването от края на Втората световна война, света напускат и последните оцелели, които могат да разкажат за преживяното и да предупредят за грешките, които не трябва да бъдат допускани. Същевременно, в свят на все по-бързо развиващи се цифрови технологии границите между свобода на изразяване, свобода на религия или вяра, нетолерантност, дискриминация и говор на омраза стават все по-неосезаеми. Въпреки че крайни прояви на насилие на етнически и религиозен принцип отсъстват в българското общество, не може да остане незабелязано нарастването на броя на подобни престъпления в международен план. В този контекст могат да бъдат отбелязани изключително жестоките смъртоносни нападения в училището „Озар Хатора“ в Тулуза (2012 г.), еврейския музей в Брюксел (2014 г.), супермаркета „Hypercasher“ в Париж (2015 г.), синагогата в Питсбърг (2018 г.) или синагогата в Хале (2019 г.).

В опит да опишат тревожните нарастващи тенденции и проявления на омраза срещу евреите, през 2016 г. Международният алианс за възпоменание на Холокоста (МАВХ)¹⁰ дава следното работно определение за „антисемитизъм“:

„Антисемитизмът е определено възприятие за евреите, което може да се изрази в омраза към евреите. Словесните и физическите прояви на антисемитизма са насочени срещу евреи или неевреи, и/или тяхното имущество, срещу институции и религиозни обекти на еврейската общност.“¹¹

Това понятие не е правно обвързващо, но има основополагаща роля за насочване на вниманието на държавите органи към противодействието, ограничаването и разкриването на прояви с антисемитски характер, за да не се повторят трагедията и ужасът на Холокоста. Държавите членки на Международния алианс за възпоменание на Холокоста, сред които и Република България, са приели и използват това работно определение¹².

Предвид различните проявления на антисемитизма и необходимостта да се координират усилията на различни държавни органи в противодействието и превенцията му, в международен и в национален план е установена практиката за определяне на координатори за борба с антисемитизма. Такива координатори или специални представители за борба с антисемитизма и/или координатори за свобода на религия или вяра имат, както международните организации - Европейски съюз, Съвет на Европа, ООН, така и редица техни държави членки. Република България определи поименно своя първи национален координатор за борба с антисемитизма през м. октомври 2017 г., а през м. ноември 2022 г.¹³ тази функция бе институционализирана на ниво заместник-министър на външните работи, определен със заповед на министъра на външните работи.

¹⁰ Международният алианс за възпоменание на Холокоста е водеща междуправителствена организация, чиято цел е да осигури политическа и обществена подкрепа за изучаването, изследването и съхраняване на паметта за Холокоста на национално и международно равнище.

¹¹ Пълният текст на работното определение на български език е достъпно на <https://www.holocaustremembrance.com/bg/resources/working-definitions-charters/rabotna-definicija-na-mezhdunarodniya-syuz-za-pochit-km>

¹² Решение № 633 на Министерския съвет от 20 октомври 2017 г. за приемане на работното определение за антисемитизъм, прието от Международния алианс за възпоменание на холокоста, и за определяне на национален координатор за борба с антисемитизма.

¹³ Решение № 874 на Министерския съвет от 4 ноември 2022 г. за изменение и допълнение на Решение № 633 на Министерския съвет от 2017 г. за приемане на работното определение за антисемитизъм, прието от Международния алианс за възпоменание на Холокоста, и за определяне на национален координатор за борба с антисемитизма.

Въпреки че в Република България не се наблюдават системни и екстремни прояви на антисемитизъм¹⁴, страната не е застрахована срещу тенденцията на нарастване проявите на антисемитизъм в Европа и отвъд нея. В проведено през м. януари 2022 г. проучване на общественото мнение, повечето от анкетираните български евреи заявяват, че са ставали преки свидетели на антисемитски прояви - 17 % често и 57 % рядко¹⁵. Повечето антисемитски прояви в Република България са под формата на изявления, надписи по обществени и жилищни сгради, разпространение на сувенири с нацистка символика и др., като има случаи и на вандализъм срещу сгради и символи, свързани с евреи. В контекста на избухналата пандемия от Ковид-19 през 2020 г. и в Република България също е наблюдавано засилване на антисемитската реторика и разпространение на конспиративни теории онлайн.

Глава III “Престъпления против правата на гражданите“ от Наказателния кодекс урежда наказателното преследване и на говора на омразата. Законодателят е предвидил наказания за подбуждане и проповядване към дискриминация, насилие или омраза въз основа на раса, националност или етническа принадлежност чрез слово, печат или други средства за масова информация, увреждане на имуществото на тези лица и криминализирането създаването или ръководенето на организации или групи, насочени срещу лица на посочените основания. Престъпленията от омраза се докладват по общия ред на Наказателно-процесуалния кодекс.

Националното законодателство е приведено в съответствие с разпоредбите на Рамково решение 2008/913/ПВР¹⁶ на Съвета на ЕС. В Наказателния кодекс расистките или ксенофобски подбуди са предвидени като квалифициращ признак при убийството¹⁷ и нанасянето на телесна повреда¹⁸, което е свързано с налагането на по-тежки наказания на извършителя. Също така, действащият Наказателен кодекс съдържа разпоредби, криминализиращи проповядването на фашистка или друга антидемократична идеология¹⁹, като подбудителството към такова престъпление също е наказуемо.

3. Национален план за действие за борба с антисемитизма

Осъзнаването на съвременните предизвикателства пред борбата с антисемитизма води до поставянето на темата все по-често в дневния ред на водещите международни организации, в които Република България е пълноправен и активен член. В центъра на обсъжданията са приемането на стратегически документи, които да дадат насоките за борба с антисемитизма и да очертаят конкретни мерки за противодействие.

В международен план, основополагащ документ в борбата с расизма, антисемитизма и омразата на етническа основа е приетата през 2000 г. Декларация от Стокхолмския международен форум за Холокоста – образование, възпоменание и изследвания (позната като „Стокхолмска декларация“),

¹⁴ <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/antisemitism-overview-2010-2020>

¹⁵ Виж повече на <https://alpharesearch.bg/post/996-obshtestveni-naglasi-kum-antisemitizma-i-ezika-na-omrazata-mnenieto-na-shirokata-obshtestvenost-i-na-evreiskata-obshtnost.html>

¹⁶ Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета на ЕС от 28 ноември 2008 г. относно борбата с някои форми и прояви на расизъм и ксенофобия с наказателно правни средства.

¹⁷ чл. 116, ал. 1, т. 11 от Наказателния кодекс.

¹⁸ чл. 131, ал. 1, т. 12 от Наказателния кодекс.

¹⁹ чл. 108 от Наказателния кодекс.

подкрепена и от Република България като една от 46-те участващи държави²⁰. След приемането на Стокхолмската декларация, Република България дава своята подкрепа и за Краковската декларация на европейските министри на образованието (2000). В изпълнение на препоръките на тези декларации, в българската училищна система се осъществяват програми за образование за Холокоста, като в средните училища темата се разглежда чрез учебните програми на различни учебни предмети²¹. Разработените през 2019 г. от МАВХ Препоръки за преподаване и обучение за Холокоста и разработените от БДИПЧ/ОССЕ и ЮНЕСКО насоки „Справяне с антисемитизма чрез образование – насоки за автори на политиките“ са преведени на български език и се използват от българските учители и преподаватели в тяхната работа.

По време на председателството на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) през 2004 г. Република България поставя силен фокус върху борбата с нетолерантността, расизма и антисемитизма²². Този приоритет е реализиран посредством организирането на три големи ключови форума: в Берлин²³ (28-29 април 2004г.) на тема борба с антисемитизма, в Париж²⁴ (16-17 юни 2004г.), посветен на връзката между расизъм, ксенофобия и антисемитска пропаганда в Интернет и престъпления от омраза и в Брюксел²⁵ (13-14 септември 2004г.) на тема толерантност и борба с расизма, ксенофобията и дискриминацията. Резултатите от тези конференции водят до разработване и приемане на нови ангажименти в ОССЕ в борбата с антисемитизма²⁶. Допълнителна важна стъпка, която е направена по време на българското председателство на ОССЕ, е назначаването от министъра на външните работи на Република България на трима лични представители²⁷, които да насърчават действия в областта на недискриминацията и толерантността в държавите членки на ОССЕ.

През 2017-2018 г. България се включи в осъществяван от Бюрото за демократични институции и права на човека на ОССЕ проект „От думи към дела в справянето с антисемитизма“, в рамките на който бе осигурен превод на български език на практическо ръководство „Разбиране на антисемитските престъпления от омраза и отговор на нуждите по отношение на сигурността на еврейските общности“, адаптирано във връзка с прилагането му в България. През октомври 2019 г. бе осъществено първо посещение у нас на личния представител на председателството на ОССЕ за борба с антисемитизма за запознаване с мерките, предприети от България в областта на борбата с антисемитизма.

²⁰ Тази Декларация, послужила като основополагащ документ при учредяването на Международния алианс за възпоменание на Холокоста, Пълният текст на декларацията е наличен на адрес:

<https://www.government.se/contentassets/66bc8f513e67474e96ad70c519d4ad1a/the-stockholm-international-forum-conferences-2000-2004>

²¹ Препоръките за преподаване и изучаване на Холокоста са налични на адрес: <https://web.mon.bg/bg/100915>

²² Виж <https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/24196.pdf>

²³ Виж <https://www.osce.org/cio/35389>

²⁴ Виж <https://www.osce.org/cio/37720>

²⁵ Виж <https://www.osce.org/cio/38336>

²⁶ Виж <https://www.osce.org/secretariat/14443>

²⁷ Това са Анастасия Крикли, председател на Европейския център за наблюдение на расизма и ксенофобията, Герт Вискришен, професор по висше образование и член на германския парламент и посланик Омюр Орхун, ръководител на делегацията на Турция към ОССЕ (200-2004).

Основополагащ документ в рамките на ЕС е Стратегията на Европейската комисия за борба с антисемитизма и подкрепа за еврейския живот (2021-2030 г.)²⁸, в която държавите членки са поканени да разработят национални стратегически документи за борба с антисемитизма. В Заключенията на Съвета на ЕС от 4 март 2022 г. този ангажимент е припознат от всички държави членки на ЕС, които се ангажират до края на 2022 г. да разработят национални планове за действие²⁹. Към м. юни 2023 г. 14 държави членки на ЕС са приели национални стратегии или други рамкови документи в областта на борбата с антисемитизма³⁰, като се очаква в най-скоро време останалите също да завършат този процес.

Противодействието на антисемитизма е един от приоритетите и на първото българско председателство на Съвета на ЕС (януари – юни 2018 г.)³¹, което допринесе темата да заеме още по-важно място в европейския дневен ред³². По време на българското председателство на Съвета на ЕС са организирани кръгли маси в страната и извън граница³³, като Република България се включи активно и в подготовката на Декларацията на Съвета на ЕС относно борбата с антисемитизма и разработването на общ подход по отношение на сигурността и по-добрата защита на еврейските общности и институции в Европа. Декларацията бе приета по време на австрийското председателство на Съвета на ЕС на 6 декември 2018 г.³⁴

През м. октомври 2021 г., по време на Международния форум за възпоменание на Холокоста и борба с антисемитизма в Малмьо, Република България заяви на най-високо ниво национален ангажимент за разработване и приемане на Национален план за действие за борба с антисемитизма³⁵.

Настоящият Национален план за действие за борба за антисемитизма (2023-2027 г.), наричан по-нататък „Национален план за действие“, е отговор на ангажиментите на Република България към международната общност и израз на волята на държавата и обществото да се противопоставят решително и ефективно срещу всички прояви на антисемитизъм. Като държава, която се гордее с традиционната толерантност на своето общество, ниските равнища на антисемитизъм и високата степен на интеграция на българските евреи във всички области на обществения живот, вдъхновена от уникалния пример на своите предци спасили българските евреи през Втората световна война, Република България не може да остане встрани от този процес.

²⁸ Пълният текст на Стратегията е наличен на адрес: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=COM%3A2021%3A615%3AFIN&pk_campaign=doc&pk_keyword=No2Antisemitism&pk_source=EUR-Lex&pk_medium=tw

²⁹ Пълният текст за Заключенията на Съвета на ЕС относно борбата с расизма и антисемитизма е наличен на адрес: <https://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2022/03/04/council-adopts-conclusions-on-combating-racism-and-antisemitism/>

³⁰ Списъкът е наличен на адрес: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism/eu-strategy-combating-antisemitism-and-fostering-jewish-life-2021-2030/national-strategies-combating-antisemitism_en

³¹ Източник Програма на Република България за председателството на Съвета на ЕС (м. януари – м. юни 2018 г.).

³² За повече информация виж: <https://www.mfa.bg/bg/3090>

³³ Виж <https://www.mfa.bg/bg/news/18344> и <https://www.mfa.bg/bg/news/20142>

³⁴ Пълният текст на декларацията е налична на адрес: <https://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2018/12/06/fight-against-antisemitism-council-declaration/>

³⁵ Заключителният документ с ангажиментите на страните, участващи в Международния форум за възпоменание на Холокоста и борба с антисемитизма, проведен в Малмьо, Швеция на 13 октомври 2021 г. е наличен на адрес: <https://www.holocaustremembrance.com/sites/default/files/Outcome%20Document%20Malmo%CC%88%20Forum%20211130.pdf>

II. Стратегически и оперативни цели

Националният план за действие за борба с антисемитизма (2023-2027 г.) отчита редицата приети документи и достижения в областта в международен план³⁶. Той поставя начало на процеса на разработването на цялостна стратегия на Република България за противодействие всякакви форми на дискриминация, нетърпимост и говор на омразата, така че на всички български граждани да бъде осигурена пълна защита и осъществяване на правата на човека.

Конкретните цели на Националният план за действие са насочени към засилване на гаранциите за предотвратяване на всякаква дискриминация на религиозна основа, чрез увеличаване на капацитета и експертизата на българските институции, повишаване на обществената информираност и разширяване на академичните изследвания.

1. Стратегически цели

Стъпвайки на традиционната толерантност и хуманност на българското общество, Националният план за действие цели да постигне устойчиво противодействие на проявите на дискриминация, говор на омразата, расизъм и ксенофобия, включително антисемитизъм, с цел гарантиране на сигурността, стабилността, гражданските права, законността и опазването на историческото наследство. Той има за цел и да повиши обществената осведоменост за българските евреи, като неделима и равнопоставена част от българското общество.

2. Оперативни цели

Националният план за действие ще бъде реализиран посредством три оперативни цели: а) противодействие на съвременните прояви на антисемитизъм; б) опазване и поддържане на традиции и културното наследство и в) образование, изследване и възпоменание. За всяка от тези оперативни цели са планирани мерки, чрез които да бъде постигнато тяхното осъществяване.

Необходимите средства за осъществяване на конкретните дейности и мерки за изпълнение на Национален план за действие за борба с антисемитизма ще бъдат осигурени в рамките на бюджетите на съответните първостепенни разпоредители с бюджет, отговорни за реализирането на съответните инициативи.

III. Процес на консултации по подготовката

Националният план за действие за борба с антисемитизма (2023-2027 г.) е разработен в рамките на проект „*Стратегическо сътрудничество между България и Норвегия в подкрепа на международния ангажимент на България за борба с антисемитизма и опазване на еврейското наследство*“, финансиран от Фонда за двустранни отношения на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм, изпълняван от Министерството на външните работи.

³⁶ При разработването на проекта на Национален план за действие са отчетени Стратегията на Европейския съюз за борба с антисемитизма и подкрепа за еврейския живот (2021-2030 г.), Заключениеята на Съвета на ЕС от 4 март 2022 г. относно борбата с расизма и антисемитизма, Декларацията на Съвета на ЕС от 6 декември 2018 г. относно борбата с антисемитизма и Плана за действие на Специалния докладчик на ООН по свободата на религия и вяра.

Разработването на първоначалния проект на национален план бе поверено на експертен екип, включващ представители на държавните институции, академичната общност и неправителствения сектор. Отправната точка за разработването на проекта е проведеното в началото на 2022 г. национално представително социологическо проучване на тема „Обществени нагласи към антисемитизма и езика на омразата в България“³⁷ и проучване по същите въпроси сред еврейската общност.

Принос при определянето на мерките е предоставен от всички държавни институции с компетенции в областта на борбата с антисемитизма, както и от страна на организациите на българските евреи. Използван е и опитът на Норвегия като една от първите държави, приели план за борба с антисемитизма, като принос бе предоставен от Норвежкия център за изучаване на Холокоста и малцинствата. На 12 май 2023 г. е организирана кръгла маса за обсъждане на проекта на националния план³⁸, като получените предложения също са отразени в текста.

Националният план за действие е разработен в съответствие с най-високите международни стандарти в областта на правата на човека, включително Международния пакт за граждански и политически права (1966 г., ратифициран от Република България през 1970 г.), Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация (1966 г., ратифицирана от Република България през 1992 г.) и Европейската конвенция за правата на човека (1950 г., за Република България в сила от 1992 г.).

IV. Комуникационен план

Националният план за действие за борба с антисемитизма (2023-2027 г.) ще бъде представен, след неговото приемане, от националния координатор за борба с антисемитизма и експертите, участващи в делегацията на Република България в Международния алианс за възпоменание на Холокоста, в рамките на международните организации, в които Република България членува и при участие в събития, посветени на борбата с антисемитизма.

Информация за Националния план за действие ще бъде публикувана на страницата на Министерството на външните работи, както и на интернет страниците на министерствата и ведомствата, които имат ангажимент към изпълнение на мерките. Планът ще има самостоятелна рубрика на електронната страница „Jewish Heritage in Bulgaria“³⁹, разработен в рамките на проекта, описан в т. III.

Водещите послания при представянето на Националния план за действие за борба с антисемитизма са:

- Запазване, укрепване и насърчаване на традиционната за българското общество търпимост, хуманност и взаимно разбирателство.
- Отговорно изпълнение на международните ангажименти на Република България за борба с всякакви форми на дискриминация, говор на омразата, расизъм и ксенофобията, включително антисемитизъм;

³⁷ Виж <https://alpharesearch.bg/post/996-obshtestveni-naglasii-kum-antisemitizma-i-ezika-na-omrazata-mnenieto-na-shirokata-obshtestvenost-i-na-evreiskata-obshtnost.html>

³⁸ Виж <https://www.mfa.bg/bg/news/37384>

³⁹ Виж <https://www.jewishheritage.bg/index.php/posts/>

- Съхраняване на културата, наследството и начина на живот на българските евреи като неделима и равнопоставена съставна част от българското общество;
- Необходимост от запазване на паметта за Холокоста, дори след смъртта на последните оцелели;
- Спасяването на българските евреи в годините на Втората световна война и оказаната помощ за емиграция на евреи от други държави към Палестина са положителен пример, който осигурява мощно вдъхновение за усилията да се противодейства на съвременния антисемитизъм.

V. Наблюдение на изпълнението и отчетност

Националният план за действие се изпълнява в съответствие с приложимото национално законодателство в рамките на приетите бюджети на първостепенните разпоредители, отговорни за реализирането на съответните инициативи, за съответната година. Неговото изпълнение не води до въздействие върху държавния бюджет.

В Националния план за действие са заложили количествени целеви стойности и индикатори в изпълнение на целта за постигне на устойчиво противодействие на проявите на дискриминация, говор на омразата, расизъм и ксенофобия, включително антисемитизъм, с цел гарантиране на сигурността, стабилността, гражданските права, законността и опазването на историческото наследство.

По отношение на мерките, включени в Националния план за действие, са определени водещи ведомства, отговорни за тяхното изпълнение. Периодът за осъществяване на мерките е петгодишен и ще приключи през 2027 г. Оценката на изпълнението на Националния план за действие ще се извършва посредством специализиран мониторинг, който ще осъществява регулярна, систематична проверка, контрол и проследяване на напредъка и качеството на изпълнение на заложените мерки от отговорните ведомства. Средствата за изпълнението на плана ще бъдат осигурени от бюджетите на отговорните ведомства като не са необходими допълнителни плащания, които да бъдат одобрени по бюджета на разпоредителите с бюджет или по сметка за средства от ЕС, за сметка на бюджети по държавния бюджет. Виж т. II.2.

1. Наблюдение на изпълнението

Наблюдението на изпълнението на Националния план за действие ще бъде ръководено от националния координатор за борба с антисемитизма⁴⁰. Наблюдението ще се осъществява при спазването на принципите за прозрачност, отчетност и отговорност.

В рамките на осъществявания мониторинг по изпълнението на Националния план за действие ще се събира информация за степента на изпълнение на заложените мерки, ще се анализира получената информация и ще се отправят препоръки за подобряване на изпълнението им. Дирекция „Права на човека“ в Министерството на външните работи, която подпомага и дейността на националния координатор за борба с антисемитизма, ще подготвя на годишна

⁴⁰ Съгласно т. 2 от Решение № 874 от 4 ноември 2022 г. за изменение и допълнение на Решение № 633 на Министерския съвет от 2017 г. за приемане на работното определение за антисемитизъм, прието от Международния алианс за възпоманение на Холокоста, и за определяне на Национален координатор за борба с антисемитизма.

основа доклад за отчитане на степента на изпълнението на Националния план за действие. Подготовката на проекта на доклад ще се осъществява въз основа на получена и обобщена информация от отговорните ведомства. Проектът на доклад ще бъде включен и за обсъждане на заседание на Националния координационен механизъм по правата на човека.

Напредъкът по изпълнението на Националния план за действие ще се отчита и пред Европейската комисия в рамките на заседанията на работната група за изпълнение на Стратегията на ЕС за борба с антисемитизма и насърчаване на еврейския живот (2021-2030 г.).

2. Окончателна оценка на изпълнението

След приключването на изпълнението на заложените мерки в отчетния период, под ръководството на националния координатор за борба с антисемитизма, ще бъде подготвена оценка на изпълнението на Националния план за действие за борба с антисемитизма (2023-2027 г.), която ще осигури информация за постигнатите цели и ефективността на предприетите мерки. Въз основа на резултатите ще бъдат направени предложения за последващи действия.

VI. Приложение
НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ
ЗА БОРБА С АНТИСЕМИТИЗМА 2023 г. – 2027 г.

№	Дейност	Отговорно ведомство	Срок за изпълнение	Индикатор за изпълнение	Базова стойност	Целева стойност	Индикативен необходим финансов ресурс ⁴¹	Източник на финансиране ⁴²
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<p>Оперативна цел I: Противодействие на съвременните прояви на антисемитизъм. Изпълнението на Оперативна цел I ще бъде отчетено въз основа количествените индикатори за повишаване на степента на сигурност на евреите в българското общество, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увеличаване на дела с 5% на представителите на еврейската общност, които се чувстват в безопасност в ежедневието си; - Намаляване на дела с 5% на представителите на еврейската общност, които смятат, че езикът на омразата е проблем в България; - Намаляване на дела с 5% на представителите на еврейската общност, които смятат, че има засилване на антисемитските нагласи в България. 								
<p><i>1. Активна политика в областта на противодействието на антисемитизъм.</i> Изпълнението на тази дейност на Оперативна цел I ще бъде отчетено въз основа количествените индикатори за реализирани кампании и достигнати граждани, присъединени инициативи.</p>								
1.	Активно участие в международни срещи, посветени на противодействието на антисемитизма	Министерство на външните работи Министерство на вътрешните работи Министерство на правосъдието Министерство на образованието и науката Министерство на културата	2023-2027 г.	Брой: - участия в международни срещи - участия в инициативи - национални изказвания	- 10 участия - 10 изказвания	-50 участия -50 изказвания	За МВнР общо за периода: 100 000 лв. За МВР общо за периода: 10 000 лв. За МП общо за периода: 10 000 лв. За МОН общо за периода: 10 000 лв. За МК общо за периода: 10 000 лв.	Бюджети на Министерството на външните работи. Министерство на вътрешните работи. Министерство на правосъдието, Министерство на образованието и науката, Министерство на културата
2.	Провеждане на регулярни срещи на националния координатор за борба с антисемитизма с представители на организации на еврейската общност и други неправителствени организации, в	Министерство на външните работи	2023-2027 г.	Брой: - проведени срещи - публикувани прессъобщения от срещите - обсъдени теми - предприети инициативи в	-0 срещи; -0 публикувани прессъобщения от срещите -0 обсъдени теми -0 предприети	-10 срещи -10 публикувани прессъобщения -10 обсъдени теми -5 предприети инициативи	Не е необходимо	Не е приложимо.

⁴¹ Финансирането на заложените дейности в Националния план за действие за борба с антисемитизма 2023-2027 г. ще се осъществява в рамките на приетия бюджет на първостепенните разпоредители за съответната година.

⁴² В рамките на утвърдения бюджет за съответната година на съответната бюджетна организация.

	чиито дейности е включена борбата с антисемитизма			резултат на обсъжданията	инициативи			
3.	Провеждане на разяснителни срещи и кампании за съдържанието на понятието антисемитизъм и повишаването на осведомеността по въпросите на борбата с антисемитизма пред спортните федерации	Водещо ведомство: Министерство на младежта и спорта Партньор: Спортни федерации Комисия за защита от дискриминация	2023-2025 г.	Брой: - проведени кампании - участници в разяснителните кампании	- 0 срещи със спортни федерации - 0 кампании - 0 участника	- 5 срещи (по 1 годишно) - 3 кампании -100 участника - 1 подписан меморандум за кампания за сътрудничество	10 000 лв.	Бюджет на ММС
4.	Приемане на работното определение на МАВХ за антисемитизъм в областта на спорта	Водещо ведомство: Министерство на младежта и спорта Партньор: Спортни федерации Комисия за защита от дискриминация	2023-2025 г.	Брой: - спортни федерации, възприели работното определение на МАВХ за антисемитизъм - публикувани тематични прессъобщения	-0 спортни федерации -0 публикувани тематични прессъобщения - 0 приети определения	-3 спортни федерации - 3 приети определения - 3 публикувани тематични прессъобщения	Не е необходимо	Не е приложимо.
5.	Провеждане на разяснителна кампания по въпросите на антисемитизма в онлайн среда, въз основа на съществуващите добри практики за насърчаване на медийната грамотност	Водещо ведомство: Министерство на културата Партньор: Министерство на образованието и науката Съвет по електронни медии	2023-2025 г.	Брой: - кампания - участници в информационните кампании - посещения на Интернет сайта на МК, МОН, СЕМ и страници в социалните мрежи	-0 кампании -0 участници -0 посещения	-1 кампании -1000 участници - 3 разкрити рубрики на сайтове - 1000 уникални посещения	5 000 лв.	Бюджет на МК
6.	Разпространение на информация, свързана с темите борба с дискриминацията, нетолерантността, ксенофобия и антисемитизъм	Водещи ведомства: Омбудсман Комисия за защита от дискриминацията	2023-2027 г.	Брой: - проведени информационни кампании - участници в информационни кампании - проведени семинари - проведени обучения	-0 информационни кампании -0 семинари -0 обучения -0 участници в информационни кампании	За омбудсман : - 1 информационна кампания -100 участници в информационни кампании - 1 разкриване на рубрика на сайта с препратка към специализирани сайтове За КЗД : -4 информационни кампании -400 участници в информационни	За Омбудсман : 25 000 лв. За КЗД : 205 760 лв.	Бюджети на Омбудсман и КЗД

						кампании -6 семинара -1 семинара		
7.	Провеждане на национално представително проучване за обществените нагласи към антисемитизма и езика на омразата в България	Водещо ведомство: Дипломатически институт към министъра на външните работи	2027 г.	Брой: - проведено обществено проучване	-1 проведено проучване през 2022 г.	-1 проведено представително проучване	30 000 лв.	Бюджет на ДИ към министъра на външните работи
<p>2. Гарантиране на сигурността на българските евреи. Изпълнението на тази дейност на Оперативна цел I ще бъде отчетено въз основа количествените индикатори за разработени методологии за докладване на престъпления, анализ на действащата правна база и на възможностите за подобряването им, проведени обучения и обучени служители.</p>								
8.	Участие в разработването на обща европейска методология за докладване на инциденти с антисемитски характер, посредством участието в заседанията на работната група на европейско ниво, създадена с „Виенската декларация“	Водещо ведомство: Министерство на вътрешните работи Партньор: Прокуратура на Република България Комисия за защита от дискриминацията	2023-2026 г.	Брой: - Участие в заседания - Разработена методология	-2 участия в заседания -0 методология	-2 участия в заседания - 1 разработена методология	5 000 лв.	Бюджет на МВР
9.	Създаване на национален механизъм за мониторинг на проявите на антисемитизъм, говора на омразата, расизма и ксенофобията. Разработване на вътрешни правила (инструкция) за работа	Водещо ведомство: Прокуратура на Република България Висш съдебен съвет Съвет за електронни медии Партньор: Министерство на вътрешните работи	2025 г.	Брой: - Създаден национален механизъм за мониторинг - Разработени вътрешни правила	- 0 механизъм за мониторинг - 0 разработени вътрешни правила	-1 механизъм за мониторинг - 1 разработени вътрешни правила	Не е необходимо.	Не е приложимо.
10.	Засилване на диалога и сътрудничество между правоприлагащите органи и организациите на еврейската общност и други неправителствени организации, в чиито дейности е включена борбата с антисемитизма	Министерство на вътрешните работи	2026 г.	Брой: - Проведени срещи - Списък с конкретни мерки за действие	-1 среща годишно	-2 срещи годишно -1 изготвен списък	Не е необходимо.	Не е приложимо.
11.	Преглед на наказателното	Водещо ведомство:	2025 г.	Брой:	-0 доклад	-1 изготвен доклад	Не е необходимо.	Не е приложимо.

	законодателство относно престъпленията, мотивирани от предрасъдъци, говор на омразата и дискриминация, при отчитане на международните стандарти в областта на правата на човека. При необходимост, подготовка на предложения за законодателни изменения	Министерство на правосъдието Партньор: Прокуратура на Република България, МВР		- Изготвен доклад, съдържащ преглед на наказателното законодателство		с предложения		
12.	Повишаване на професионалната квалификация на съдиите, прокурорите, следователи, съдебни служители и други представители на професионалната общност за ефективно противодействие и разследване на различните форми на дискриминация, говор на омразата и престъпления от омраза	Национален институт по правосъдието	2023-2027 г.	Брой: -проведени специализирани обучителни -обучени съдии, прокурори, следователи, съдебни служители и други представители на професионалната общност	Брой:- - 3 проведени специализирани обучителни дейности - 143 обучени съдии, прокурори, следователи, съдебни служители и други представители на професионалната общност	-10 проведени специализирани обучителни дейности -600 обучени съдии, прокурори, следователи, съдебни служители и други представители на професионалната общност	150 000 лв.	Бюджет на НИП
13.	Засилване на капацитета на националните правозащитни институции, посредством участие в семинари и обучения, вкл. срещи на мрежата "Equinet" и Европейската мрежа на Омбудсманите, в т.ч. и с участието на неправителствени организации, в чиито дейности е включена борбата с антисемитизма	Комисия за защита от дискриминацията Омбудсман	2023-2027 г.	Брой: - проведени специализирани обучения; - изразени позиции - направени презентации - приети документи - присъединени инициативи	-0 специализирани обучения - 0 позиции - 0 презентации -0 документи -0 инициативи	За КЗД: -5 участия в срещи -5 позиции -2 стратегически документи За омбудсман: - 1 специализирано обучение за 30 служители в институцията - 2 присъединени инициативи на НПО и международни мрежи	За КЗД: 25 000 лв. За омбудсман: 25 000 лева за обучението, докато за инициативите не е необходимо	Бюджет на КЗД. и на Омбудсман.
14.	Повишаване на осведомеността на доставчиците на медийни услуги и на платформите за споделяне на видеоклипове с фокус върху противодействието на антисемитизма. Осигуряване на мониторинг и на анализ на дейността на обществените доставчици на медийни услуги по въпросите на дискриминацията, нетолерантността, говор на омразата и борбата с антисемитизма.	Съвет за електронни медии	2023-2027 г.	Брой: - организирани тематични срещи - участници в срещите - изготвени отчети и доклади	-0 срещи -0 участници	-5 срещи (по една среща годишно) -150 участници - 5 доклада (по един годишно)	50 000 лв.	Бюджет на СЕМ.

Оперативна цел II. Опазване и поддържане на традиции и културното наследство. Изпълнението на Оперативна цел II ще бъде отчетено въз основа количествените индикатори за повишаване на степента на информираност по отношение на еврейските празници, както следва:

- Увеличаване на дела с 5% на представителите от широката общественост, които са запознати с един или повече еврейски празници;

15.	Представяне на приноса на българските граждани с еврейски произход за развитието на българската държава и общество	Водещо ведомство: Министерство на културата Партньор: Държавен културен институт, ДА „Архиви“, музеи, др.	2023-2027 г.	Брой: - организирани кампании - организирани изложби - отпечатани публикации - участници в тематични кампании	-0 кампании -0 изложби -0 публикации -0 участници	-1 кампания -3 изложби -3 публикации -100 участници	30 000 лв.	Бюджет на МК
16.	Включване на България в Европейския път на еврейското наследство (“European Route of Jewish Heritage”) ⁴³ , част от културните маршрути на Съвета на Европа	Водещо ведомство: Министерство на културата Партньори: Министерство на външните работи Министерство на туризма Национална сдружение на общините в Република България	2024 г.	Брой: - разработен културен маршрут	-0 разработени маршрути	-1 разработен маршрут	Не е необходимо.	Не е приложимо.
17.	Организиране на Ден на отворените врати на обект(и) от еврейското културно наследство в рамките на Европейските дни на наследството ⁴⁴	Водещо ведомство: Министерство на културата Партньори: организации на българските евреи	2025 г.	Брой: - обекти на еврейското културно наследство	-0 включени обекта на еврейското културно наследство	- 20 обекта на еврейското културно наследство	10 000 лв.	Бюджет на МК
18.	Реставриране и консервация на обект(и) на историческото и културно наследство на българските граждани с еврейски произход	Водещо ведомство: Министерство на културата Партньор: Министерство на регионалното	2023-2027 г.	Брой: - реставрирани и консервирани обекти	-0 реставрирани и консервирани културни обекти на българските евреи	-3 реставрирани и консервирани културни обекти на българските евреи	7 000 000 лв.	Бюджет на МК

⁴³ Повече информация е налична на: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/the-european-route-of-jewish-heritage>

⁴⁴ Повече информация е налична на: <https://www.europeanheritagedays.com/>

		развитие НСОРБ Неправителствени организации						
19.	Развитие на мултикултурно сътрудничество като част от провежданите политики за насърчаване на търпимост и уважение между различните етноси и вероизповедания	Водещо ведомство: Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционни въпроси Дирекция „Вероизповедания“ (МС)	2023-2027 г.	Брой: - проведени срещи - публикации, вкл. на Интернет страници - участници в тематични срещи	-0 проведени тематични срещи -0 публикации -0 участници в тематичните срещи	- 5 проведени тематични срещи -10 публикации -100 участници	Не е необходим.	Не е приложимо.
20.	Поддържане на Интернет платформата https://www.jewishheritage.bg/ , включително разширяване на тематичните раздели от съдържанието ѝ	Дипломатически институт към министъра на външните работи	2023-2027 г.	Брой : - брой посещения месечно - брой публикации	-20 посещения месечно; -25 броя публикации;	-100 посещения месечно; -150 броя публикации за целия период.	30 000 лв.	Бюджет на ДИ към министъра на външните работи

Оперативна цел III. Образование, изследване и възпоменание. Изпълнението на Оперативна цел III ще бъде отчетено въз основа на разработени обучителни програми и обучени педагози, осъществени тематични изследвания, подготвени анализи и концепции за следващи действия, както и отчитане на индикатори за повишаване на степента на информираност сред широката общественост по отношение мерките за борбата с антисемитизма, както следва:

- Увеличаване на дела с 5% на представителите от широката общественост, които са запознати с явлението „антисемитизъм“;
- Увеличаване на дела с 5% на представителите от широката общественост, които са запознати какво представлява Холокостът.

1. Образование

21.	Преглед на учебните програми за общообразователна подготовка с цел установяване нивото на познание за Холокоста, вкл. спасяването на българските евреи по време на Втората световна война, вкл. чрез експертна оценка, анкетни карти и работни листове за учениците, на базата на представителна извадка	Министерство на образованието и науката	2025 г.	Брой: - изготвен преглед - разработени анкетни карти - разработени работни листове	-0 проведено изследване -0 разработени анкетни карти -0 разработени анкетни листове	-1 проведено изследване -1 разработена анкетна карта -1 разработен лист	Не е необходимо.	Не е приложимо.
22.	Осигуряване на необходимите познания за Холокоста, чрез създаване на интерактивни ресурси (<i>междупредметни връзки, използване на документални и художествени филми, срещи</i>)	Министерство на образованието и науката	2026-2027 г.	Брой: - създадени ресурси, чрез междупредметни връзки, използване на филми и проведени срещи	-0 ресурси	-1 създаден ресурс	Не е необходимо.	Не е приложимо.

23.	Разработване на обучителни програми за извънкласна дейност (посещение на мемориали, музеи, паметници, синагоги, други места, свързани с еврейската култура; участие в обществени инициативи, призоваващи за етническата и религиозна търпимост)	Министерство на образованието и науката	2025 г.	Брой: - създадени обучителни програми	-0 обучителни програми	-1 създадена обучителна програма	Не е необходимо.	Не е приложимо.
24.	Провеждане на семинари за добри педагогически практики по темите за борбата с антисемитизма, за познаването на историята и приноса на българските евреи за България на национално и регионално ниво	Министерство на образованието и науката	2025 г.	Брой: - проведени семинари - обучени педагози	-0 семинари -0 обучени	-5 семинари -200 обучени	Не е необходимо.	Не е приложимо.
25.	Включване на обучителни лекции в курсовете на Дипломатическия институт към министъра на външните работи за повишаване на осведомеността на дипломатическата служба относно дискриминацията, нетолерантността, говора на омразата и противодействието на антисемитизма	Дипломатически институт към министъра на външните работи	2023-2027 г.	Брой: - проведени експертни лекции - обучени	-0 лекции -0 обучени	-10 лекции -200 обучени	2500 лв.	Бюджет на ДИ към министъра на външните работи

2. Изследвания

26.	Превод на „Насоките на МАВХ за идентифициране на съотносима документация за изследване, образование и възпоменание на Холокоста“ („IHRA Guidelines for Identifying Relevant Documentation for Holocaust Research, Education and Remembrance“) и разпространяването им до компетентните централни и териториални органи на изпълнителната власт и други заинтересовани	Водещо ведомство: Министерство на външните работи Партньор: НСОРБ	2024 г.	Брой: - превод на Насоките - органи, до които са разпространени насоките - други заинтересовани	-0 преведени насоки -0 органи -0 заинтересовани	-1 превод на Насоки -10 органа на централни и териториални органи - 5 други заинтересовани	Не е необходим.	Не е приложимо.
27.	Учредяване на награди (специална грамота) за млади историци и изследователи на аспекти на съвременните проявления на антисемитизма и/или събитията около спасяването на българските евреи през Втората световна война	Министерство на образованието и науката	2025-2027 г.	Брой: - учредени награди -отличени историци и изследователи	-0 учредени награди -0 отличени историци и изследователи	-1 учредена награда -2 отличени изследователи/историци	Не е необходимо	Не е приложимо.

	и приноса на българските евреи в обществения, политическия, икономическия и културен живот на страната							
28.	Провеждане национален конкурс „Места и памет“ за изследователски проекти на екипи от ученици от първи и втори гимназиален етап на средната степен на образование по теми, свързани с историята и приноса на българските евреи за България	Министерство на образованието и науката	2023-2027 г.	Брой: -проведени конкурси -брой отличени екипи	-1 проведен конкурс годишно -3 отличени екипа	-5 проведени конкурса -15 отличени екипа	Не е необходимо.	Не е приложимо.
29.	Предоставяне на национални стипендии за тематични разработки, посветени на борбата с дискриминацията, нетолерантността, говора на омразата и борбата с антисемитизма, вкл. отчитайки Холокоста	Водещо ведомство: Министерство на образованието и науката Партньори: Фонд „Научни изследвания“ СУ „Св. Климент Охридски“ и университети с дейност по темата Българска академия на науката	2023-2027 г.	Брой: - обявени национални стипендии - брой отличени	-0 обявени национални стипендии -0 отличени	- 2 обявени национални стипендии -2 отличени	10 000 лв. за двете стипендии.	Бюджет на МОН
3. Възпоменание								
30.	Подготовка на концепция с мотивирани предложения за създаване на постоянна музейна експозиция, посветена на спасяването на българските евреи през Втората световна война, която да бъде част от съществуващ държавен музей	Водещи: Национален исторически музей/ Министерство на културата Партньори: Българска академия на науката ДА „Архиви“ СУ „Св. Кл. Охридски“ Столична община	2026 г.	Брой: - подготвена концепция	-0 подготвена концепция	-1 подготвена концепция	50 000 лв.	Бюджет на МК

31.	Проучване на ангажираността на общините в България към възпоменанието, включително чрез домакинство на музейна експозиция	Водещи: НСОРБ Партньор: Министерството на културата	2027 г.	Брой: - проведено проучване	-0 праведно проучване -0 участвали области	-1 проведено проучване -28 участвали области	Не е необходимо.	Не е приложимо.
-----	---	--	---------	--------------------------------	---	---	------------------	-----------------